

WAT DOEN WE MET HET GAT?

Sietsje van der Hoek

De kortste klap is een kultuurmaatschappij in te schakelen. Maar die gemakkelijke weg wilden we niet op. We benaderden de georganiseerde natuurbescherming. Vroegen of die ideeën had en of die ons wilde helpen er iets van te maken. Zo zijn we al bijna twee jaar op kruistocht. Iedereen vindt het prachtig wat we voorstaan, maar niemand steekt een hand uit. Knap frustrerend is dat, vooral de wijze waarop de natuurbescherming hier een kans laat liggen.

Een teleurgestelde burgemeester J. Verbree (38) van de gemeente Grootegast over de natuurbeschermingsorganisaties die niet thuis geven als het gemeentebestuur om hen vraagt. Op zijn minst tamelijk ongewoon, want 'altijd' klaagt het milieuwezen over gebrek aan medewerking van overheidszijde.

Het voorwerp van burgemeester Verbree's zorg ligt in het zuidelijke deel van zijn gemeente, grenzend aan Friesland en begrensd

door Parkweg, Parksterdarsweg, De Scheiding ('De Skieding' in het Fries) en de Drachtsterweg (het Friese deel heet 'Folgerster Loane'). Een gebied van ongeveer vijftig hektare, dat, of heringericht wordt tot technokratisch-recreatief landschap, of naast het recreatieterrein zijn oorspronkelijke natuurlijke waarden kan behouden en dan behalve vermaak ook lering biedt.

Voor de gemeenteraad begon het probleem met de vraag: Wat doen we met dat gat? 'Dat gat' is een zandgat in Opende-Zuid. Nu al een waterplas van tien hektare groot; nog niet eens de helft van de toekomstige omvang. Zoals bij zandwinningsplaatsen meer gebeurd is, ontstond ook hier een vorm van oeverrecreatie. Een vrij grote camping ligt er; overduidelijk nog pas aangelegd getuige de aanplant van struiken en bomen. Op de plaats waar vroeger het tehuis Parkheem blijvend onderdak aan zwervers verschafte, is een soort van campingpaviljoen verzezen, 't Strandheem'. Verderop ligt een parkeerplaats, op het eind waarvan een bord staat: 'Zwemmen op eigen risico. Buiten de kurklijn alleen voor geoefende zwemmers. Huisdieren en vee niet toegestaan'.

Tussen de camping en de waterplas loopt de enkelbaan spoorlijn Groningen-Drachten, waarover omstreeks het middaguur de 'Drachtster tram' schuift. Daar waar het spoorlijntje de Parkweg gaat kruisen, staat het café Jan Bos. Het geheel biedt een verrassend beeld: Landschap dat met veel zorg bewaard is om als dekor te dienen voor de verfilming van een Vlaamse of Noordbrabantse streekroman. De landwegen hebben alle aan weerskanten bomenrijen, soms van prachtige berken. Verspreid langs de weggetjes en in het land kleine boerderijen, arbeidershuisjes en pasgebouwde woningen. Een oude school huisvest een drukkerij. Echte zandwegen nog, zoals de Leidijk -zover het oog reikt. Zogeheten coulissenlandschap. Ontginningsgebied, want voorheen was het heide. Een benaming als 'Kolonieweg' zegt in dit verband voldoende over de wijze waarop vroeger het gebied tot ontwikkeling gebracht is. Niet iedereen van de arbeiders heeft daar goede herinneringen aan overgehouden. Aan de andere kant van het zandgat dat al

maar groter wordt, ligt een kleine verzameling gebouwen met onduidelijke bestemming, -als er niet een bordje aan het begin van de toegangsweg had gestaan met 'Wilhelmina-rustoord'. Vanaf de opgeworpen heuvels van de zandwinning doet zich het lieflijke tafereel aan de beschouwer voor van groepen zwart- en roodbonte koeien tussen bomen en rond een grote dobbe achter het Rustoord. De zandwinningsplaats zelf is maanlandschap met een dragline, een zandzuiger en af en aan rijdende vrachtwagens voor het zandtransport naar de te verduubelen Rijksweg 43 tussen Drachten en Leek.

Zandwinning

Wat doen we met dat gat? Een probleem voor het gemeentebestuur van Grootegast.

Burgemeester Verbree: 'In de ontgrondingsnota van de provincie Groningen is deze plaats aangewezen voor centrale zandwinning. Naast de oppervlakte-zandwinning vond er als gevolg daarvan naderhand ook diep-ontzanding plaats. Twee jaar geleden schreven we een brief naar Gedeputeerde staten, waarin we ons bezorgd toonden over het feit dat er van de herbeplanting in het vergraven gebied niks terecht kwam. Zand is een commerciële produkt, dat door een commerciële onderneming daar gewonen wordt. En wij vinden, dat vooraf aan deze onderneming de verplichting opgelegd had moeten worden hoe ze de zandwinningsplaats zou moeten achterlaten. Wij zagen daar een dreigende verloedering zich voltrekken.

Wie schetst onze verbazing toen we één dezer dagen antwoord van GS ontvingen op onze brief van twee jaar terug, waarin het provinciaal bestuur meedeelde, dat het allemaal wel waar kon wezen wat we te berde brachten, maar dat de partikuliere ontginning

van de zandwinning anderhalf jaar geleden bericht had gekregen, dat hij aan zijn verplichtingen had voldaan en dat die dus niet meer aan te spreken was op mogelijk gewenste landschapsaankleding'. Wat te doen met het gat?

Rekreatieplas

'In dit deel van Noord-Nederland heerst gebrek aan rekreatiemogelijkheden. Vandaar dat een camping op zijn plaats was voor verblijfsrecreatie. Sterk gericht op het strandje van de plas, waar ook voor een paar duizend mensen dagrecreatie mogelijk is.

Maar het gebied is van oorsprong daartoe niet bestemd. Waar nog bij komt, dat het een erg kwetsbaar gebied is. Kleinschalig, met veel houtwallen en hier en daar resten van stroomdalen, een stukje heide en stukjes hoog- en laagveen nog. Wat zou het aardig zijn, dachten we, als we probeerden dit deel van het Zuidelijk Westerkwartier zo goed mogelijk in zijn natuurlijke staat te bewaren. Dat wil zeggen: In het kultuurlandschap zoals het ontstaan is. En daarbij op de één of andere wijze laten zien hoe het zo geworden is. Het Zuidelijk Westerkwartier heeft sociaal gezien een belangwekkende historie. Mensen die in spithutten op de onontgonnen heide gewoond en die dit landschap gemaakt hebben, sommigen van hen leven nog. Combineer het één -natuur om te behouden- met het ander -de relatie mens en natuur- en je hebt dan toch nog iets goeds gedaan met dat gat'.

In grote lijnen had de burgemeester het met zijn medebestuurders van Grootegast als volgt gedacht: De rekreatanten van de camping en het strand blijven voor het grootste deel langs een beperkt stuk van de waterplas. Een boerderij (leegstaand, de gemeente heeft er een optie op genomen) kan dienen als ruimte voor expositie van de natuurlijke en

sociaal-kulturele geschiedenis van het gebied. Vervolgens een edukatief wandelpad, naar het model van het Duitse Naturlehrpfad: Een aangelegd pad met voorbeelden van de oorspronkelijke begroeiing van het gebied en de daarbij passende uitleg. De boerderij en het pad zouden kunnen voorkomen, dat teveel van de dagjesmensen het daarachter gelegen, meer kwetsbare natuurgebied zouden betreden.

Een mooi plan, zeiden ook de Milieufederatie Groningen, IVN en It Fryske Gea, toen het gemeentebestuur van Grootegast tegenover deze zijn ideeën ontvouwde. Maar niemand bood een helpende hand. Verbree: 'Het ging ons erom, dat de natuurbescherming ons in de eerste plaats zou helpen met de invulling van het plan en vervolgens dat we daarna zouden kunnen proberen er politiek verder mee te komen, zodat er geld voor vrijgemaakt wordt'.

De boerderij plus inrichting ervan en aanvullende zaken zullen drie tot vier ton vergen, vermoedt burgemeester Verbree. En de tijd gaat dringen, want reeds hebben zich enkele particuliere liefhebbers gemeld en de eigenaar wil weten wat het gemeentebestuur met de optie op het pand van plan is te doen. Verbree: 'de grond ligt er, de boerderij staat er en planologisch zijn er geen problemen. Waarom reageren dan de natuurbeschermingsorganisaties niet? Nu is er nog iets van te maken en valt er nog wat te beschermen. Straks, als de recreatie bij de hoek van de plas meer massale vormen aanneemt, dan valt er veel moeilijker iets te reguleren. Ik begrijp die mensen van de natuurbescherming niet. Dit is toch een uitgelezen kans. Niets makkelijker voor ons dan de cultuurmaatschappijen in te schakelen. De aanbiedingen van de Grontmij en de Heidemij liggen er al om een plan voor ons te

maken. Maar die toer wilden wij niet op. We wilden de mensen uit de natuurhoek erbij, die sterk gemotiveerd zijn. We zijn zelfs zover gegaan, dat we tegen hen gezegd hebben: Jullie kunnen van ons die boerderij krijgen om naar eigen inzichten in te richten. Ik was heel verbaasd over wat zich toen voordeed. De organisaties sloten elkaar uit. Zo van: Als die meedoet, dan doen wij het niet meer. En al met al kwamen we geen stap verder. Anderhalf jaar lopen we er mee te zeulen en zijn we al op kruistocht. Als men nu maar zei, dat men niets in de idee ziet, dan weet het gemeentebestuur van Grootegast waar het aan toe is. Maar nee, iedereen zegt: Erg interessant, en gaat dan zijns weegs zonder met iets te komen.

We moeten een gedetailleerd plan hebben om bij de provincie en het rijk geld te kunnen vragen voor uitvoering ervan. In arren moede hebben we kortgeleden een aanvraag ingediend om in het kader van de werkverruimende middelen iemand in te huren en die op dit projekt te zetten. En ik zie het er nog van komen, dat we toch een cultuurmaatschappij in de arm moeten nemen. Omdat de georganiseerde natuurbescherming het laat afweten'.

Reaktie Milieufederatie Groningen:

Het is heel begrijpelijk dat burgemeester Verbree zijn teleurstelling uit over het gebrek aan enthousiasme van de natuur- en milieubeschermingsorganisaties.

Toch is het misschien goed om dit gebrek aan enthousiasme van de kant van de Milieufederatie iets te verduidelijken. Zonder (wegens tijdgebrek) voor Het Fryske Gea en het IVN te kunnen spreken, kan wel gesteld worden dat het chronisch tekort aan geld en mankracht in de natuur- en milieubescherming er toe leidt, dat zo'n 'gat' als burgemeester Verbree noemt, kan vallen.

Wat de Milieufederatie betreft, zal het enthousiasme ook wel getemperd zijn door het feit dat zij tegen de plannen voor de zandwinning beroep heeft aangetekend bij de Kroon en tegen de recreatieve bestemming en het recreatieprojekt 'Parkheem' zelf, bezwaar heeft gemaakt bij B en W van Grootegast. Ondanks deze bezwaren zijn de plannen inmiddels uitgevoerd.

Het gat is er, Parkheem is er. Gezien deze feiten is de Milieufederatie wel bereid alsnog mee te denken over de inrichting van het resterende natuurterrein. De intentie van burgemeester Verbree waardeert de Milieufederatie zeer en het is jammer dat de Milieufederatie, zij het door omstandigheden, niet de verwachte bijdrage heeft kunnen leveren tav het edukatiecentrum. De Milieufederatie zal binnenkort met burgemeester Verbree contact opnemen om misverstanden uit de weg te ruimen en de mogelijkheden voor het edukatiecentrum opnieuw te bezien. ■■■

*Noortje van Leeuwen-Seelt
sekretaris Milieufederatie Groningen*